

Mid-term report European Child Guarantee

1. Context

Naar aanleiding van de aanbeveling van de Europese Kindgarantie dat in juni 2021 werd aangenomen door de Raad van de Europese Unie, diende België zijn nationaal actieplan in bij de Europese Commissie begin mei 2022. Binnen de Europese doelstelling om 5 miljoen kinderen uit een risico op armoede te halen tegen 2030, heeft België dit streefcijfer gelegd op minstens 93.000 kinderen tegen 2030. Voor de aanpak van kinderarmoede werden er op verschillende niveaus budgetten vrijgemaakt om de doelstelling te halen om 93.000 kinderen met een risico op armoede hier uit te halen tegen 2030. Op federaal niveau werd er tussen 2021-2023 een budget vrijgemaakt van rond de 2,2 miljoen euro voor de OCMW's om specifiek te werken op deze doelstelling. Binnen de bevoegdheden op federaal niveau is men op zoek om een vervolg te geven aan deze projectoproep "Bestrijding van kinderarmoede in het kader van de Kindgarantie". In samenwerking met de Nationale Loterij werd er een projectoproep gelanceerd rond kinderarmoede, waardoor 62 projecten in België voor bijna 1.200.000 euro werden gesubsidieerd. Daarbij zal een nieuwe projectoproep worden geïntroduceerd begin 2024 samen met de Nationale Loterij, waar projecten beroep kunnen doen op 1.800.000 euro.

Voor de coördinatie van de Europese Kindgarantie is er een verandering gebeurd binnen de POD Maatschappelijke Integratie: Sofie Dumortier heeft de positie op zich genomen, ook met de organisatie van het European Child Guarantee (ECG) evenement binnen het Belgisch voorzitterschap in zicht. Samen met de Dienst Armoedebestrijdingsbeleid en Stedelijke samenhang (Noémie Wouters) wordt er een opvolging verzorgd. De coördinatie van de Kindgarantie gebeurt dus op federaal niveau, onder Minister Lalieux. Voor de verschillende deelstaten werden verschillende aanspreekpunten aangeduid, de zogenaamde "SPOC" (Single Point of Contact), die in contact staat met de coördinator om te verzekeren dat de acties van de deelstaten in grote mate gekend zijn. Ondertussen is er een nauw contact tussen de SPOC's en de coördinator, voor onder andere de organisatie van de seminars, de opstelling van het tussentijds rapport, input voor speeches op Europees niveau, en meer.

In kader van het Belgisch voorzitterschap, en meer specifiek met het tussentijds rapport van de Europese Kindgarantie in het aanzicht, werden er op federaal niveau in het jaar 2023 meerdere thematische seminars opgezet. In totaal werden er vier verschillende seminars georganiseerd, elk gefocust op één van de thematieken verbonden aan de Europese Kindgarantie. De deelstaten stelden 'delegaties' samen met experts binnen de administraties, middenveldorganisaties, academici, en meer. Dit zorgde ervoor dat er een overzicht kon worden gecreëerd over de stand van zaken van kinderarmoede in België, en meer specifiek over wat de uitdagingen voor de toekomst zullen zijn. Deze input is ook cruciaal naar aanleiding van het aankomend Belgisch voorzitterschap, zodat duidelijk wordt wat naar voor kan worden geschoven als prioriteit.

De seminars waren als volgt opgesteld: na een korte introductie van de Europese Kindgarantie en het Belgische voorzitterschap, stelden de verschillende aanspreekpunten van de administraties hun actiepunten voor tezamen met een stand van zaken van de situatie. Vervolgens stelden verschillende experts kort voor wat hun werk in relatie tot de Kindgarantie inhield, alsook mogelijke uitdagingen die ze ondervonden. Daarna werd een discussie opgezet aan de hand van reflectievragen. Het is belangrijk hier te noteren dat de observatiebrief komende van de Europese Commissie werd gebruikt

om deze reflectievragen op te zetten, om zo eventuele lacunes in te vullen. Per thema werd voorgesteld welke observaties de Europese Commissie had over dit thema, om dan via reflectievragen tot een betere stand van zaken te komen. Na elk seminarie werden conclusies opgesteld, die niet alleen een stand van zaken gaf van de implementatie van de Kindgarantie, maar ook uitdagingen voor de implementatie in de toekomst.

Per thema waren er uiteenlopende conclusies die werden genoteerd, maar er waren enkele conclusies die vaker voortkwamen en die konden worden veralgemeend:

- Belang van participatie van ouders (in scholen, buurtwerking, ...).
- Belang van participatie in het gehele proces.
- Inzetten op buurtwerking, buurtgerichte benadering.
- Brugfiguren en vertrouwenspersonen structureel verankeren.
- Duurzaamheid is belangrijk, gezien de impact van klimaatsverandering op armoede.
- Uitdaging om zoveel mogelijk kinderen in armoede te bereiken.
- Initiatieven laagdrempeliger maken.
- Intergenerationele aspect van armoede mag niet worden vergeten.
- Focus op preventie is cruciaal.
- Uitdaging om diensten toegankelijker te maken (rol sensibilisering, brugfiguren, ...).
- Multidimensionale aspect is belangrijk: alle thema's onder de Kindgarantie zijn met elkaar verbonden.
- Nood aan indicatoren en onderzoek om opvolging te monitoren en kennis rond kinderarmoede te versterken.
- Niet alleen focussen op financiële/economische drempel maar ook sociale drempels.

Alles conclusies per thematisch seminarie zijn te vinden in bijlage¹. Op 18 december is er een slotsessie gehouden met alle deelnemers, waarbij de conclusies van de seminaries werden overlopen, en waar via werksessies in kleinere groepen is gekomen tot specifieke aanbevelingen. Hier waren ook politieke verantwoordelijken aanwezig, om er zeker van te zijn dat de conclusies van de seminaries ook op politiek niveau werd besproken. Deze sessies toonden het belang van een continue discussie met experts, om zo tot gerichte oplossingen te komen verbonden met de multidimensionale uitdaging van kinderarmoede. Hoewel het federale niveau vanuit zijn rol als coördinator geen evaluatie kan invullen voor overheden op andere beleidsniveaus, helpt deze oefening wel om samen met de verschillende administraties en uiteenlopende experts de lacunes op te sporen en samen na te denken over mogelijke actiepunten in de toekomstige legislatuur.

De slotsessie van 18 december heeft na het overzicht van de verschillende conclusies van de seminaries, eerst een presentatie verkregen van het verslag van Anne Van Lancker, die de analyse deed voor ESPAN over de implementatie van de Europese Kindgarantie in België. Op die manier trachtte de federale coördinator de analyses en de feedback op Europees niveau direct in contact te brengen met de Belgische belanghebbenden in het kader van de Kindgarantie, binnen de administraties, kabinetten en middenveldorganisaties. Vervolgens kregen de deelnemers de kans om dieper te reflecteren, waarbij vooreerst hun feedback werd gevraagd over de conclusies en enkele lacunes die ze wilden aanvullen. Vervolgens kregen ze in kleinere groepjes de ruimte om prioriteiten te stellen. Daarna zal

¹ Bijlage: pagina 26-31

deze input in een memorandum worden gegoten zodat de toekomstige coördinerende overheid dit in het achterhoofd kan houden.

Deze oefening van constante terugkoppeling in de praktijk gebeurt ook in voorbereiding van het Belgische voorzitterschap. Zo zijn er al continue gesprekken gepland met verschillende middenveldorganisaties op Europees niveau om hun ideeën te verkrijgen over de agenda voor het evenement 2-3 mei, alsook advies die ze kunnen bieden om ervoor te zorgen dat het platform dat zal worden aangeboden zo goed mogelijk gedragen is.

Onder het Belgische voorzitterschap is de Europese Kindgarantie één van de vier prioriteiten die naar voor werd geschoven door Minister Lalieux, onder de EPSCO-filière. Op 2 en 3 mei 2024 hoopt België de Europese Kindgarantiecoördinatoren, de Europese Commissie, NGO's, en meer, een platform te bieden waar het belang van de Europese Kindgarantie en de correcte implementatie hiervan kan worden besproken, alsook om de coördinatoren te voeden via panel discussies en een uitwisseling te verzorgen om zo inspiratie op te doen. Het doel is om een blik achteruit en vooruit werpen, en binnen dit platform te kijken naar de ECG aanbeveling die drie jaar in werking is, de tussentijdse rapporten, en vooral een blik vooruit naar de Europese verkiezingen, de toekomstige implementatie van de ECG en meer.

Het is ook belangrijk om hier de link te trekken met de Europese Pijler van Sociale Rechten. Binnen het Belgisch voorzitterschap zal er namelijk een evaluatie van de Europese Pijler plaatsvinden in La Hulpe, waar eveneens een 'La Hulpe Déclaration' zal worden opgesteld. Specifiek zal de POD MI ook deze Verklaring voeden vanuit de vier prioriteiten van Minister Lalieux en meer specifiek met een focus op de sociale investering in kader van de Kindgarantie.

Tot nu toe is er geen plan om het bestaande actieplan aan te passen. Het zou wel kunnen gezien de Belgische verkiezingen in juni 2024 dat er met een wisseling van regering wel mogelijk aanpassingen zouden zijn.

Sommige deelstaten geven graag ook meer achtergrondinformatie over de context waarin de Kindgarantie bij hen wordt geïmplementeerd. Deze kan gevonden worden in de bijlage².

² Bijlage: pagina 1-2

2. Doelgroepen

Zoals vastgesteld in de bilaterale observatie brief van de Europese Commissie heeft België ervoor gekozen om de doelstellingen binnen het actieplan te focussen op kinderen met een risico op armoede of sociale uitsluiting, en niet op specifiekere groepen daarbinnen. Het is wel belangrijk hier te noteren dat er wel degelijk enkele acties zijn die zich toch focussen op de specifieke categorieën van kinderen, zoals bijvoorbeeld kinderen met een handicap of met een migratieachtergrond.

Om er zeker van te zijn dat België de doelstelling van 93.000 kinderen kan halen en in kader van goede monitoring en evaluatie, is het federale niveau begonnen met de oefening om een cartografie te maken van alle beschikbare administratieve data dat verspreid is op de verschillende niveaus.

Bij deze eerste oefening werd een bevraging gelanceerd komende van de ECG Coördinator waarbij aan alle verschillende beleidsniveaus gevraagd werd informatie te delen over de volgende oefening: een document werd verspreid waar alle verschillende prioritaire doelgroepen van kinderen werden onderverdeeld zoals gesteld in de Kindgarantie. Aan de verschillende administraties werd gevraagd om in te vullen of ze al dan niet administratieve data beschikbaar hebben over die groepen van kinderen in nood, en zo ja, binnen welke periode, frequentie, bron en of er nog verschillende 'ondergroeperingen' zijn binnen deze groep. Onder puntje 4 hieronder zal er meer uitleg volgen.

Op dit moment is de Europese Kindgarantiecoördinator bezig om al de antwoorden te centraliseren, zodat er een duidelijker beeld wordt verkregen over welke informatie zich waar bevindt. De volgende stap zal dan zijn om een gedetailleerde cartografie te kunnen maken, om het dan vervolgens mogelijk te maken om makkelijker vooruitgang te monitoren en te evalueren.

Zoals aangegeven in de benchmarking framework, is het procent van kinderen in België met een risico voor armoede of sociale uitsluiting 19.6% (19% in 2023). Hoewel dit lager is dan het Europees gemiddelde, namelijk 24.7% in 2022, gaat dit toch over bijna 1/5 van de kinderen onder de 18 jaar.

Dankzij het benchmarking framework krijgen we toch een inzicht in sommige specifieke groepen kinderen. Zo kunnen we constateren dat er binnen de groep kinderen die behoren tot AROPE:

- 47.9% waarbij er minstens één ouder geboren is buiten de EU
- 39.8% die wonen in een éénoudergezin
- 51.4% waarbij er minstens één ouder een beperking heeft

3. Implementatie van diensten

De bevoegdheden op het vlak van kinderarmoede zijn verdeeld over de verschillende overheidsniveaus, waarbij het grootste deel bij de gemeenschappen en gewesten ligt. Het invoeren van ruimten voor uitwisseling tussen de verschillende overheidsniveaus, verzekerd door het federale niveau in zijn coördinerende rol voor de Kindgarantie, moest absoluut gebeuren voor kon worden gestart met een grondiger denkoefening over de door te voeren acties om kinderarmoede doeltreffend te bestrijden. Er zijn dan ook seminars georganiseerd over de verschillende thema's van de Kindgarantie.

De volgende stap wordt, op basis van de discussies tijdens deze bijeenkomsten en van de verzamelde administratieve gegevens, aanbevelingen formuleren voor nieuwe acties om de doelstelling te halen: het aantal kinderen dat in armoede dreigt te vervallen met 93.000 verminderen. Daarnaast wordt voortaan bijzondere aandacht besteed aan het verzamelen van administratieve gegevens over het aantal kinderen dat door de verschillende acties wordt bereikt. De contactpersonen in elk van de gefedereerde entiteiten zijn aangesproken om het verzamelen van deze gegevens mogelijk te maken.

Hieronder zal per specifieke entiteit een samenvattend overzicht worden gegeven per specifieke thematiek onder de uitrol van diensten onder de Europese Kindgarantie. Meer informatie per entiteit kan worden gevonden in de bijbehorende bijlage³.

Federaal

Het Belgisch nationaal actieplan voor 2021 bevatte hoofdzakelijk maatregelen die al gepland waren voordat België zich engageerde in het raam van de Europese Kindgarantie. Sommige daarvan, zoals de oproep tot het indienen van projecten ter bestrijding van kinderarmoede in de context van de Europese Kindgarantie en de oproep tot het indienen van projecten in samenwerking met de Nationale Loterij, zijn er later bijgekomen om in te spelen op de aanbeveling en mikken op alle verschillende pijlers van de Kindgarantie.

Brussel

Franse Gemeenschapscommissie (COCOF)

Het nationaal actieplan somt voornamelijk bestaande maatregelen op, aangezien het in het midden van de legislatuur werd opgesteld. Het is daarom enkel mogelijk om bestaande of voorziene maatregelen te onderzoeken.

Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC)

De Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) werkte de voorbije jaren binnen het Strategisch Meerjarenplan 2022-2025 actief aan de in het nationaal actieplan voor de Kindgarantie opgenomen maatregelen. Het bestrijden van kinderarmoede loopt als een rode draad door alle acties die de VGC onderneemt. Een overzicht van de cijfers en stand van zaken per actie, is te vinden in de bijlage.

Duitstalige gemeenschap

³ Bijlage: pagina 2-25

Het Nationaal Actieplan geeft voornamelijk een opsomming van bestaande maatregelen, aangezien het midden in de legislatuur werd opgesteld. Daarom is het alleen mogelijk om te kijken naar bestaande of geplande maatregelen. In de lente van 2024 worden er verkiezingen gehouden in de Duitstalige Gemeenschap. Op dit moment is het echter niet mogelijk om nieuwe maatregelen te definiëren die kunnen worden genomen in het kader van het Nationaal Actieplan om het doel van het verminderen van kinderarmoede te bereiken. Dit zal de taak worden van de nieuwe regering.

3.1. Vroegschoolse educatie en opvang

Zoals gesteld in de “joint EU monitoring framework”, kan men kijken naar de EU Social Scoreboard om te kijken naar de het percentage kinderen die deelneemt aan kinderopvang.

In België ligt het procent van kinderen onder de 3 jaar met een risico voor armoede of sociale uitsluiting (AROE) die deelneemt aan kinderopvang voor minstens 1 uur per week, aanzienlijk lager dan kinderen die niet tot deze groep behoren. Zo ligt dit percentage op 19.3 procent in vergelijking met 59.4%. Hierbij ligt deze kwetsbare groep onder het Europees gemiddelde.

De moeilijkheden waarmee de sector kinderopvang te kampen heeft, zijn vooral te wijten aan een gebrek aan opvangplaatsen en personeel. Er is veel personeelsverloop als gevolg van overbelasting en betere financiering voor de sector wordt gevraagd. Deze moeilijkheden hebben gevolgen voor de (vertraagde) ontwikkeling van bepaalde projecten.

Vlaanderen

In antwoord op gesignaleerde knelpunten in de kinderopvang voor baby's en peuters in Vlaanderen en gelet op het belang van deze kinderopvang voor de ontwikkeling van kinderen, is recent een bijkomend budget van 270 miljoen uitgetrokken voor zowel een betere subsidiëring en kwaliteitsverbetering van de bestaande kinderopvanginitiatieven als voor de realisatie van 5.000 bijkomende kinderopvangplaatsen. Daarnaast zijn er 18 KOALA-werkingen in Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, dit zijn samenwerkingsverbanden tussen organisatoren kinderopvang met plussubsidie, Huis van het Kind, groepsaanbod voor ouders en kinderen en lokale actoren zoals sociaal huis, Ligo, armoedeverenigingen, onderwijs ... Ook worden subsidies toegekend aan lokale loketten kinderopvang die de opdracht hebben om een lokaal kinderopvangbeleid te realiseren. In 2024 komen nog bijkomende subsidies voor flexibele en dringende opvang.

In 2019 werd het decreet Buitenschoolse Opvang en Activiteiten voor schoolkinderen goedgekeurd. De ambitie is om een geïntegreerd aanbod van buitenschoolse opvang en activiteiten (BOA) voor alle kinderen en gezinnen te realiseren. Vanaf 2026 worden alle subsidies toegekend aan het lokaal bestuur dat vanaf dan de financiering, het lokale beleid en de lokale samenwerking volledig in handen krijgt.

Met de aanneming van een nieuw jeugddecreeet wordt ingezet op de duurzame, laagdrempelige, inclusieve en toegankelijke vrijetijdsbeleving voor kinderen en jongeren. Er werden verbindingen gelegd tussen vrije tijd en kinderen en jongeren in de jeugdhulp binnen de oproep 'Over Drempels' die liep van juni 2022 tot juli 2023. De link tussen vrije tijd en kinderen en jongeren in kwetsbare situaties werd ook verder uitgediept met kinderen en jongeren zelf via een beleidsparticipatiemethodiek 'de participatiecirkel' tijdens het Europees Jaar van de Jeugd. Dit ter voorbereiding van een 'Staten-Generaal over vrije tijd en armoede' die in april 2024 zal plaatsvinden.

12 pioniers ontvingen een projectsubsidie voor de realisatie van een nieuw praktijkmodel waarbij er een 'doorgaande lijn' is tussen de kinderopvang, de kleuterschool en de buitenschoolse opvang voor jonge kinderen.

In het onderwijs is vooral geïnvesteerd in kostenbeheersing via een ondersteunings- en begeleidingsaanbod voor scholen.

Met de projectoproep lokale bondgenotennetwerken worden 45 projecten gefinancierd om netwerken op te bouwen of te versterken van organisaties, actoren en burgers die in en rond scholen actief zijn op het vlak van kinderarmoedebestrijding.

Het voorzien van maaltijden op school laten we over aan de autonomie van de scholen. Wel ondersteunt de Vlaamse overheid scholen die hierin willen voorzien. Zo stimuleren we het globaler gezondheidsbeleid in scholen, waarvan het voedingsbeleid een onderdeel is.

Ook zijn er in het verlengde van de Vlaamse voedselstrategie twee werven opgezet, rond gezonde, duurzame en betaalbare voedingspatronen aanmoedigen via diverse catering-settings, en rond toegang van kinderen en jongeren tot voldoende, gezonde en duurzame voeding garanderen⁴.

Wallonië

Nieuwe wetgeving treedt in werking op 1 juni 2024. Dankzij deze wetgeving wordt ondersteuning mogelijk voor enerzijds de opvangmilieus van type 1 kinderopvangstructuren (door het O.N.E. gesubsidieerde kinderdagverblijven van niveau 2, gespecialiseerde opvangdienst voor kleine kinderen en opvanghuizen met een specifieke erkenning voor de opvang van 0- tot 3-jarige kinderen) via een vijfjarenprogramma en anderzijds voor andere opvangmilieus van type 2 (ongesubsidieerde kinderdagverblijven, kinderoppas, ...) voor de aankoop van specifieke uitrusting voor de activiteit, kleinschalige werkzaamheden voor inrichting en beveiliging of voor energierenovatie.

Parallel met de herziening van de wetgeving werd een samenwerkingsakkoord tussen het Waals Gewest en de Federatie Wallonië-Brussel aangenomen om het mogelijk te maken meer dan 3.000 nieuwe kinderopvangplaatsen te creëren.

Brussel

Frans Gemeenschapscommissie (COCOF)

Op het vlak van kinderopvang moedigt de COCOF, met de steun van het Gewest (jaarlijkse toewijzing van €4.800.000), de ontwikkeling van crècheplaatsen aan en biedt ze financiële steun voor kinderopvangfaciliteiten die onder de bevoegdheid van het Office de la Naissance et de l'Enfance (ONE) vallen. Het gaat om financiële steun voor de aankoop van gebouwen of bouwwerken (bouw, uitbreiding, verbouwing, renovatie, grote herstellingen) die wordt aangeboden aan gemeenten, OCMW's, openbare nutsinstellingen en vzw's.

Op 16 december 2021 werd een protocol van overeenstemming gesloten tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Franse Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschap betreffende de oprichting van kinderopvangplaatsen voor jonge kinderen voor de periode 2021-2026. De

⁴ Meer info over deze voedselwerven:

Gezonde, duurzame en betaalbare voedingspatronen aanmoedigen via diverse catering-settings;
Toegang van kinderen en jongeren tot voldoende, gezonde en duurzame voeding garanderen.

engagements werden bevestigd in het samenwerkingsakkoord van 21 maart 2024 tussen de Franse Gemeenschap, de Franse Gemeenschapscommissie en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest over de specifieke noden van het verplicht onderwijs en het kleuteronderwijs in Brussel.

Het doel is om het aantal beschikbare plaatsen in sociaal toegankelijke collectieve kinderopvangcentra, erkend door het Office de la Naissance et de l'Enfance (ONE), te verhogen. De COCOF geeft niet alleen financiële steun, maar ondersteunt ook promotoren bij de uitvoering van hun projecten en we zorgen ervoor dat de investeringen coherent zijn, in coördinatie met alle spelers in Brussel.

In samenwerking met ONE heeft de COCOF in 2022 een projectoproep gelanceerd om de creatie van kinderopvangplaatsen te subsidiëren. Projectdragers konden subsidies krijgen tussen 60% en 95%. Deze projectoproep leidde tot de programmering van 1.659 nieuwe plaatsen.

In 2024 zal de COCOF, opnieuw in samenwerking met ONE, subsidies blijven toekennen voor zowel de planning van nieuwe plaatsen als voor de renovatie van bestaande infrastructuren.

De COCOF zal ook het beleid inzake kinderopvang in Brussel blijven ondersteunen. Deze steun bestaat enerzijds uit het werk door het Observatoire de l'Enfant en anderzijds uit de subsidies die worden toegekend aan verenigingen waarvan de acties in de lijn liggen van het kinderopvangbeleid dat COCOF voert, zoals 'FRAJE'.

Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC)

Op vlak van opvang en onderwijs biedt de VGC zowel inhoudelijke als financiële ondersteuning aan tal van organisaties en partners.

Het ondersteuningsaanbod van Opgroeien in Brussel versterkt de pedagogische kwaliteit in de kinderopvang (zowel voorschoolse als buitenschoolse kinderopvang) en in de preventieve gezinsondersteuning (de Huizen van het Kind), via vorming en ondersteuning op maat. Het Onderwijscentrum Brussel (OCB) doet hetzelfde voor de Nederlandstalige scholen in het basis- en secundair onderwijs in Brussel. Beide diensten besteden hierbij specifieke aandacht aan grootstedelijke thema's zoals armoede, meertaligheid en diversiteit.

Als subsidiërende overheid houdt de VGC ook rekening met (kans)armoede bij kinderen in het financieel ondersteunen van organisaties. Zo wegen de SES (sociaal-economische status)-indicatoren van leerlingen door bij het bepalen van de subsidiebedragen aan scholen. Ook enkel kinderopvanginitiatieven met plaatsen volgens inkomenstarief kunnen worden gesubsidieerd. Daarnaast zijn er specifieke subsidies gericht op het bestrijden van kinderarmoede in opvang en onderwijs, zoals de subsidie schoolkosten. Met deze middelen kunnen scholen tussenkomen bij schoolkosten van kwetsbare leerlingen (bv. voor (warme) maaltijden, opvang, menstruatiemateriaal, uitstappen, enzovoort).

Federatie Wallonië-Brussel

Er zijn tal van initiatieven genomen en vorderingen gemaakt om de primaire en secundaire toegankelijkheid van de kinderopvang te verbeteren. De geboekte vooruitgang komt met betrekking tot de structuur van het NAP in detail aan bod in de bijlage over de follow-up van de seminariënnota's 19-10-23 - multidimensionale strategie. Samenvattend kunnen we benadrukken:

- **Het creëren en betoelagen van nieuwe opvangplaatsen** (via projectoproep): (via een projectoproep, waarvan de opvolging en de uitvoering worden beheerd door ONE en de gewestelijke besturen): met als doel 5.200 nieuwe gesubsidieerde plaatsen tegen 2025 te creëren (eerste fase van 559 nieuwe plaatsen in 2023). Op 30 juni 2023 waren er volgens de voorlopige cijfers van ONE 45.632 kinderopvangplaatsen in de Federatie Wallonië-Brussel, waarvan 35.538 in de collectieve opvang en 10.094 in de gezinsopvang. Voor de collectieve kinderopvang betekent dit een stijging van 947 plaatsen ten opzichte van de situatie op 31 december 2019.
- **De oprichting van de taskforce "Toegankelijkheid"** binnen het ONE en het opstellen van een actieplan (2022-2025) om de bezettingsgraad van kinderopvangplaatsen en de toegankelijkheid van kinderopvangomgevingen te verhogen; het aantal kwetsbare kinderen in de opvang te verhogen en sociale en milieuongelijkheden te bestrijden.
- **De versterking van de teams**, met name door de salarissen van kinderverzorgsters te verhogen.
- Herziening van het **barema voor de financiële bijdrage van de ouders in gesubsidieerde opvangmilieus**: sinds 1 januari 2023 **nulbijdrage voor iedereen met VT-statuut⁵ en automatische verlaging van de bijdrage tot 70 % van het barema voor eenoudergezinnen**; vanaf 1 januari 2025 nieuw tariefbarema op basis van de inkomens van de ouders. Compenserende maatregelen voor de opvangmilieus zijn/worden doorgevoerd. Regelingen om de toegang tot plaatsen te vergemakkelijken.
- **Prioriteit voor eenoudergezinnen** voor gesubsidieerde kinderopvangplaatsen.
- Geleidelijke invoering van **monitoring op het kinderopvangsysteem**.
- **De begeleiding van opvangmilieus wat praktijken betreft**: het ONE wil een kwantitatieve en kwalitatieve stand van zaken opstellen om een breed beeld te krijgen van de vooruitgang die geboekt is op het vlak van toegankelijkheid voor het betrokken publiek in de Federatie Wallonië-Brussel.
- **Praktijkgemeenschappen op lokaal niveau**: meerdere transversale projecten presenteren inspirerende praktijken en denkinstrumenten voor professionals in opvangmilieus.
- **De opleiding van medewerkers in de kinderopvang versterken en het aanbod aan voortgezette opleidingen uitbreiden**, om te zorgen voor inclusieve kinderopvang van hoge kwaliteit die rekening houdt met verschillende vormen van diversiteit, kwetsbaarheid en handicaps.

⁵ Verhoogde tegemoetkoming: statuut dat mensen met een laag inkomen in staat stelt een hogere terugbetaling te genieten voor hun gezondheidszorgen, naast andere voordelen.⁵ De gemiddelde sociaaleconomische index van de scholen varieert van 1 tot 20 (in 4 lagen: 1-5; 6-10; 11-15; 16-20). Scholen met een gemiddelde sociaaleconomische index tussen 1 en 5 hebben dus een sociaaleconomisch meer achtergestelde schoolbevolking en ontvangen bijkomende middelen op grond van het decreet van 30 april 2009 houdende organisatie van een gedifferentieerde omkadering

Om deze toegankelijkheidsdoelstelling tot een hoger niveau te brengen, moeten er nog enkele belangrijke kwesties worden aangepakt. Deze worden samengevat in hoofdstuk 6 "Geleerde lessen en verdere ontwikkeling" en gedetailleerd beschreven in de bijlage.

Duitstalige gemeenschap

De maatregelen die in het nationale actieplan voor deze pijler worden genoemd, worden uitgevoerd om effectieve en gratis toegang te bieden tot kwaliteitsonderwijs en -opvang voor jonge kinderen, tot onderwijs- en schoolactiviteiten en tot een gezonde maaltijd elke schooldag.

Aanvullende maatregelen:

- **De bijdrage van ouders in de kosten van kinderopvang** is hervormd. Voor ouders die gebruik maken van kinderopvang bij een organisatie die inkomensafhankelijke tarieven hanteert, wordt kinderopvang gratis als hun inkomen lager is dan 40.000 euro. Zelfstandige kinderverzorgers passen over het algemeen het inkomensafhankelijke tarief niet toe. Maar ook zij kunnen een speciale subsidie krijgen als het inkomen van de ouders lager is dan 40.000 euro of als ze recht hebben op de verhoogde bijdrage van de verplichte zorgverzekering.
- **De opvang van kinderen als onderdeel van de inburgeringscursussen** is gratis en verankerd in het decreet.
- **Verlaging van de inschrijvingskosten in het secundair onderwijs (van kracht sinds 01/09/2023):** Om te voorkomen dat administratieve kosten in de toekomst worden doorgeschoven van scholen naar ouders/wettelijke voogden en om de onderwijskansen van alle leerlingen in het secundair onderwijs te verbeteren, heeft de regering beslist tot een verbod op het doorschuiven van kosten. Het wordt scholen in het middelbaar onderwijs verboden om ouders/wettelijke voogden kosten in rekening te brengen voor het verspreiden van kopieermateriaal, de agenda en de diploma-uitreiking. Om ervoor te zorgen dat scholen niet financieel gestraft worden door deze maatregel, krijgen middelbare scholen een jaarlijkse geïndexeerde subsidie van 100 euro per leerling.
- Sinds september 2023 hebben **alle personeelsleden van scholen recht op een gratis laptop**. Dit betekent dat naast het management en onderwijzend personeel nu ook bijvoorbeeld kleuterassistenten of opvoeders en administratief personeel van onderwijsinstellingen rechtstreeks toegang krijgen tot het bestelplatform, waar ze een laptop samen met onderhoud, on-site garantie en service kunnen bestellen.
- Met de **oprichting van een pluralistisch en onafhankelijk centrum voor inclusief onderwijs** wordt nu de volgende stap gezet, waarbij de bestaande instanties van het speciale schoolsysteem structureel worden samengevoegd onder één sponsor. Dit zal de netwerkscheiding in het systeem van speciale scholen opheffen en de complexiteit van het systeem verminderen. De oprichting van het centrum moet worden gezien als de volgende stap in de hervorming van het buitengewoon onderwijs in Oost-België, die tot doel heeft op middellange en lange termijn middelen te verstrekken aan de reguliere scholen om ze verder uit te rusten zodat ze zich kunnen ontwikkelen tot zo inclusief mogelijke scholen. Het nieuwe centrum met zijn speciale scholen moet daarom worden gezien als een tussenstap.

3.2. Onderwijs en schoolgerelateerde activiteiten

Net zoals het EU gemiddelde en zoals andere lidstaten, toont de PISA (Education and Training Monitor) dat kinderen met een lagere socio-economische status meer kans hebben om lagere cijfers te hebben bij lezen, wiskunde en wetenschappen dan kinderen met een hogere socio-economische status. In België ligt het cijfer van kinderen onder de 16 jaar AROPE die geen toegang hebben tot schooltripjes en schoolevenementen die geld kosten op 6.2%, wat hoger ligt dan de groep niet-ARPE 1.%

Er is een duidelijk verschil tussen de kinderen onder 16 jaar AROPE (22.9%) en niet-ARPE (1.7%) die geen toegang hebben tot reguliere vrijetijdsactiviteiten in België. Volgens Eurostat is er een verschil van 23 percentage punten tussen vroege schoolverlaters waarvan de ouders een middelbaar diploma hebben versus ouders die een vorm van hogere studie hebben voltooid (bv. bachelordiploma).

Federaal

Het Fonds voor Participatie en Sociale Activering is een jaarlijkse toelage om school- en buitenschoolse activiteiten van kinderen te ondersteunen. Details over deze subsidie staan in bijlage.

Brussel

Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG)

Het Brussels Gewest is de belangrijkste onderwijspool van het land. Hoewel het Gewest geen specifieke bevoegdheden heeft op het gebied van onderwijs, gebruikt de Brusselse regering alle gewestelijke instrumenten om het onderwijsbeleid van de Gemeenschap te ondersteunen, om zo de toegang tot kwaliteitsvol onderwijs voor alle Brusselaars te garanderen, met respect voor de bevoegdheden van elke partij. In dit kader is de Dienst Schoolfacilitatoren van Perspectief.brussel verantwoordelijk voor het aansturen van alle initiatieven die het Gewest ontwikkelt ter ondersteuning van het onderwijs. Zijn opdrachten vormen de basis van het "Brussels Programma voor Onderwijs en Kinderen" (PBEE) van de strategie GO4Brussels 2030⁶.

Om te ondersteunen dat jongeren in moeilijkheden naar school blijven gaan en schoolsegregatie tegen te gaan, heeft de Brusselse regering op 26 april 2018, naar aanleiding van de studie HIVA/KUL "Schoolverzuim in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – naar een gecoördineerde en gedeelde strategie tegen schoolverzuim voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest"⁷, nota genomen van de strategie en de hervorming van het gewestelijk beleid ter bestrijding van schoolverzuim goedgekeurd. In het kader van deze hervorming heeft de Brusselse regering zich ertoe verbonden de coördinatie van de drie gewestelijke programma's ter bestrijding van schoolverzuim te versterken door subsidies toe te kennen aan vrijwilligersorganisaties en gemeenten. De drie voorzieningen hebben een jaarlijks budget van ongeveer 8,5 miljoen euro en zijn onderworpen aan een projectoproep die om de drie jaar wordt gelanceerd; de volgende oproep is gepland voor het voorjaar van 2024.

- Het 'Programma Preventie Schoolverzuim (PPS)': via deze financiering ondersteunt het Gewest lagere en middelbare scholen van alle netwerken van de 19 gemeenten in de strijd tegen zitten blijven, absentisme, geweld en overlast. De activiteiten vinden verplicht op school plaats, buiten de schooluren. De middelen worden prioritair toegekend aan de scholen met leerlingen in moeilijkheden, vaak uit de meest kwetsbare wijken. Een budget van bijna 7 miljoen € wordt toegekend aan het PPS 2021-2024.

⁶ Stratégie GO4Brussels 2030, prolongeant la Stratégie 2025 : <http://go4.brussels/>

⁷ https://accrochagescolaire.brussels/sites/default/files/documentation/etude_decrochage_scolaire_-_kul.pdf

- De Voorziening ter ondersteuning van activiteiten die erop gericht zijn kinderen en jongeren te begeleiden bij hun scholing en hun burgerzin bij te brengen (PBSB): dit gewestelijk programma heeft tot doel de gelijkheid in het onderwijs te versterken door ondersteuning te bieden aan kinderen en jongeren die daar niet van kunnen profiteren vanwege slechte materiële omstandigheden of het ontbreken van een adequate gezinsomgeving. Het doel is om passende en gerichte onderwijssteuning te bieden aan jongeren in kwetsbare situaties, die een groter risico lopen om de school vroegtijdig te verlaten. Deze projecten worden door VZW's buiten de school uitgevoerd. Bij de ondersteunde projecten zijn ouders, de scholen van de kinderen en lokale culturele, sociale, educatieve partners en partners voor jeugdondersteuning betrokken. Voor het PBSB 2022-2024 is een budget van 1.525.000 euro voorzien.
- Het gemeentelijk plan tegen schoolverzuim: het Gewest kent subsidies toe aan de 19 gemeentelijke preventiediensten. De gemeentelijke preventiediensten vormen het belangrijkste lokale verankeringspunt van het regionale beleid in de strijd tegen schoolverzuim. Zij spelen een sleutelrol als tussenschakel die samenwerkt met andere spelers. Ze nemen daarom deel aan de ontwikkeling van een ondersteunende omgeving die erop gericht is kinderen/jongeren en hun omgeving te helpen in hun school- of levenstraject op weg naar zelfstandigheid en emancipatie. Er wordt een budget van bijna 17 miljoen euro besteed aan het GPS 2022-2024 (het GPS is vanaf 2022 een driejarenplan geworden).

Om het hoofd te bieden aan de negatieve effecten en gevolgen van de COVID-19-crisis op het onderwijs, in het bijzonder voor kinderen/jongeren uit de meest kwetsbare milieus, heeft de Brusselse regering in haar herstel- en herschikkingsplan van juli 2020 ook uitzonderlijke budgetten vrijgemaakt, met enerzijds de versterking van het PPS in het secundair onderwijs voor een budget van 300.000 euro van september 2020 tot december 2021 en anderzijds de aanwerving van een extra voltijds equivalent in de 19 gemeentelijke diensten voor preventie van schoolverzuim voor een bedrag van 1.500.000 euro van september 2020 tot juni 2022.

Trouwens, de werf “inclusie en sociale inschakeling” van de Kindgarantie van de Strategie GO4Brussels 2030 heeft de begeleiding en het aanbod van tweedekansonderwijs tot doel. De doelstelling is om het aantal jongeren te vergroten dat een attest behaalt dat minstens gelijkwaardig is aan hoger secundair onderwijs, om vroegtijdig schoolverlaten onder jongeren van 15 jaar en ouder te voorkomen en te bestrijden, en om gepersonaliseerde acties te ontwikkelen voor en met jongeren in kwetsbare situaties om hen te helpen een duurzaam carrièreplan te ontwikkelen. De sturing bestaat uit het samenbrengen van alle partners die actief zijn in de Brusselse Jeugdgarantie om de synergieën te versterken en de aanpak te verfijnen om tegemoet te komen aan de behoeften en verwachtingen van de verschillende doelgroepen.

Het project Trec-One, sinds 2014 gesubsidieerd in het kader van deze Brusselse voorziening van Jeugdgarantie is een coöperatief platform voor informatie en begeleiding van jongeren die zich tussen het school- en actieve leven bevinden. Het project wordt opgedeeld in twee aspecten: de ontwikkeling van lokale platformen, ‘fysieke’ platformen genoemd, in prioritaire zones, over het algemeen meer kwetsbare wijken en de ontwikkeling van een internetplatform bestemd voor jongeren van 15 tot 26 jaar, 24/24 uur toegankelijk, ontwikkeld door Brussel-J onder leiding van Infor Jeunes Bruxelles. Onder de impuls van het herstelplan Covid werden drie extra ‘fysieke’ platformen opgericht, waarvan het laatste bij het Beroepentpunt in Sint-Joost. Momenteel zijn er dus 12 platformen actief.

De Jeugdgarantie heeft het ook mogelijk gemaakt om gepersonaliseerde pedagogische workshops in te voeren in vijf Brusselse OCMW's, dankzij de steun van het ESF-programma Wallonië-Brussel. Het doel van deze workshops is het vergemakkelijken van de terugkeer naar het onderwijs of de start in

een opleiding voor jongeren die zich in een uitsluitingssituatie bevinden en hulp krijgen van het OCMW. De workshops bieden een alternatieve leeromgeving met het oog op de terugkeer naar een opleiding die leidt tot kwalificaties of het CESS en, uiteindelijk, de re-integratie op de arbeidsmarkt.

Tot slot hebben twee specifieke projectoproepen ervoor gezorgd dat een vijftiental pilotprojecten konden worden geselecteerd, respectievelijk uitgevoerd voor en met jongeren van 15 tot 21 jaar van wie bekend is dat ze de school voortijdig verlaten hebben en met jongeren van 15 tot 21 jaar die in het kwalificerend onderwijs staan ingeschreven en in een situatie van schoolverzuim verkeren of dreigen te verkeren als gevolg van een begeleidingsprobleem van 2021 tot 2023, voor een totaalbedrag van meer dan 1 miljoen euro.

Franse Gemeenschapscommissie (COCOF)

Op het vlak van onderwijs heeft de Franse Gemeenschapscommissie als inrichtende macht rond onderwijs haar rol gespeeld in de collectieve inspanning van de overheid om te reageren op de demografische boom. In 2024 wordt het plan voor de uitbreiding van het aantal plaatsen in het reguliere onderwijs uitgevoerd. De twee scholen die zullen uiteindelijk 1.200 nieuwe leerlingen kunnen opvangen, en 350 jongeren zijn met de lessen gestart (opening van jaar tot jaar vanaf het begin van het schooljaar 2021).

Voor het buitengewoon onderwijs heeft de uitbreiding van het Institut Alexandre Herlin vertraging opgelopen in de administratieve fase. De werkzaamheden zullen starten in de zomer van 2024 en lopen tot 2026. De nieuwe plaatsen zullen worden gewijd aan speciaal onderwijs voor kinderen met een handicap type II, d.w.z. matige tot ernstige verstandelijke handicap. Er is ook veel vraag naar speciale klassen voor kinderen met ASS (autismespectrumstoornissen).

Daarnaast zet de Franse Gemeenschapscommissie haar inspanningen voort om de onderwijsomstandigheden te onderhouden, te renoveren en te verbeteren. In de periode 21-24 zullen verschillende grote projecten op de CERIA-campus worden afgerond en zullen de noodzakelijke investeringen in infrastructuur en uitrusting worden voortgezet met het oog op duurzaamheid.

De strijd tegen schooluitval is ook een belangrijke prioriteit. In de scholen van de Franse Gemeenschapscommissie worden het hele jaar door verschillende projecten en maatregelen uitgevoerd om leerlingen te ondersteunen. Sinds de zomer van 2020 organiseert de COCOF, als reactie op de gezondheids crisis en de negatieve impact daarvan op leerlingen, workshops die schoolwerk combineren met verschillende activiteiten (muziek, sport, enz.) op verschillende onderwijslocaties. Het concept is nu stevig verankerd en wordt herhaald tijdens de lente- en zomervakantie.

De COCOF zet haar inspanningen op dit gebied voort door 5 voltijdse equivalenten ter beschikking te stellen, één per school, om de teams te versterken die verantwoordelijk zijn voor de re-integratieprojecten op school en voor het opvolgen van leerlingen in moeilijkheden binnen de scholen.

Om gratis kwaliteitsonderwijs aan te bieden, deelt de Franse Gemeenschapscommissie sinds het begin van het schooljaar 2018-2019 gratis een schoolpakket met basisbenodigdheden uit aan leerlingen die zijn ingeschreven in het gewoon en buitengewoon secundair onderwijs.

Het sociaal fonds dat bedoeld is om de kosten te verlagen (vooral in de afdelingen van het kwalificerend onderwijs) is nu operationeel en heeft het mogelijk gemaakt om de kosten te verlagen, vooral in de horeca-afdelingen. De meest kwetsbare leerlingen kunnen - via een dossier ingediend door

een maatschappelijk werker - een aanvraag indienen om schoolgerelateerde kosten (materiaal, schoolboeken, activiteiten, reizen) vergoed te krijgen, zodat ze niet financieel belemmerd worden in hun leerproces.

Wat voeding betreft, worden de kantines gedeeltelijk bevoorrad met fruit en groenten uit de onderwijstuinen, zonder toevoeging van pesticiden. Er werd trouwens een sociale kruidenier opgericht in januari 2022 op de campus van CERIA via een overeenkomst met de vzw ASEB om ervoor te zorgen dat studenten van de twee scholen voor hoger onderwijs en van drie scholen voor sociale promotie van de Franse Gemeenschapscommissie goedkope voedselmanden konden ontvangen dicht bij de plaatsen waar zij les hebben. De kruidenier maakt deel uit van het netwerk van kruideniers en is, hiervoor, eveneens toegankelijk voor andere Brusselse studenten.

Om iedereen gelijke toegang tot onderwijs te waarborgen en verder te gaan dan het verstrekken van nieuwe en opgeknapte IT-apparatuur voor de meest kwetsbare leerlingen en studenten, heeft de COCOF een digitale implementatiestrategie opgesteld voor al haar scholen. In totaal zijn er sinds 2020 meer dan 750 nieuwe of opgeknapte laptops aangeschaft. Deze investeringen werden voortgezet en gediversifieerd in 2022 (laptops, tablets, interactieve whiteboards, implementatie van digitale platforms, enz.) De uitdaging ligt ook in het voorzien van opleidingen in het gebruik van digitale technologie, zowel voor leerlingen en studenten en hun families, als voor leerkrachten, die hun pedagogische praktijken zullen moeten aanpassen. Onze scholen plannen digitale bewustmakingsactiviteiten. Sinds 2022 heeft de COCOF twee specialisten in educatieve technologie in dienst genomen om de inrichtende macht te ondersteunen in dit proces van het inzetten van digitale technologie in scholen (budget van 110.000 euro).

Voor schoolvervoer, een bevoegdheid van de COCOF, zijn de middelen tussen 2020 en 2024 aanzienlijk verhoogd (+20%) om de uitdagingen in deze sector aan te gaan.

Deze verhoging van de middelen heeft het mogelijk gemaakt om:

- tegemoet te komen aan de behoeften van particuliere vervoerders, waarvan de kosten als gevolg van de energiecrisis de pan uit zijn gerezen
- een systeem te ontwikkelen voor het huren van kleine voertuigen om meer opties te bieden voor de in te voeren routes en, in sommige gevallen, het gebrek aan aanbod van particuliere vervoersbedrijven te compenseren
- Alternatieven creëren voor het thuis ophalen van de leerlingen door het gebruik van het openbaar vervoer aan te moedigen voor leerlingen die voldoende zelfstandig zijn: er werden "rijen" ingevoerd met een of meer begeleidende volwassenen, waarbij MIVB-vervoer en stappen worden gecombineerd.

Dankzij de nieuwe regeling voor sociale cohesie waarin het decreet van de Franse Gemeenschapscommissie van 30 juni 2018 betreffende de sociale cohesie voorziet, kunnen vanaf 1 januari 2024 125 Brusselse actoren die een project ontwikkelen om kinderen en jongeren te ondersteunen en te begeleiden bij hun schooltijd en burgerschap, een erkenning krijgen die gepaard gaat met een subsidie van 30.000 euro tot 70.000 euro, afhankelijk van de omvang van hun actie en het aantal kinderen of jongeren dat ze opvangen. Deze 125 projecten bestaan uit huiswerkbegeleiding en sociaal-culturele, maatschappelijke en creatieve activiteiten die voornamelijk gericht zijn op kinderen die het risico lopen de school vroegtijdig te verlaten, gedurende minimaal 9 uur per week verspreid over minimaal 4 dagen per week, en gegeven aan groepen van minimaal 10 kinderen/jongeren. Autonomie, welzijn en persoonlijke ontwikkeling zijn de centrale doelstellingen

van deze activiteiten. Educatieve uitstapjes en minimaal twee weken werkervaring (of kamp) worden aangeboden met een educatieve, culturele en/of maatschappelijke focus. Er worden projecten ontwikkeld met kinderen en jongeren in samenwerking met andere verenigingen ter bevordering van sociale interactie, mobiliteit voor kansarme groepen, het inrichten van de openbare ruimte, enz. Een dynamiek van ondersteuning van ouderschap is verankerd in deze acties, waarbij erop wordt gelet dat de rol van ouders in de opvoeding en het welzijn van hun kinderen/jongeren wordt behouden en versterkt en de band tussen ouder en kind wordt versterkt. Er wordt gezocht naar banden met scholen en sociaal-educatieve actoren om hen als partners te betrekken en systemisch werk rond kinderen en jongeren aan te moedigen. Een budget van 6.180.000 euro werd toegekend aan deze 125 operatoren voor de ontwikkeling van deze goedgekeurde activiteiten, voor een totaal van 131 activiteitensites verspreid over heel Brussel en in het bijzonder in de meest achtergestelde wijken van het Brussels Gewest. Met deze 125 erkenningen zijn deze activiteiten minstens 1.737 uur per week toegankelijk en bieden ze dagelijks ondersteuning aan minstens 2.630 Brusselse kinderen en jongeren.

Sommige van deze operatoren zijn ook erkend voor specifiek werk in termen van de specifieke kenmerken van hun doelgroepen of hun actiemethoden en ontvangen een extra budget van 10.000 euro per erkend kenmerk. Een extra budget van 1.060.000 euro is toegekend aan 48 van de 125 operatoren ter ondersteuning van 106 specifieke soorten acties, variërend van steun voor mensen met speciale behoeften, kinderen met leerproblemen of jonge nieuwkomers, tot psychosociale steun voor gezinnen of de integratie van een institutionele pedagogie in het project ter ondersteuning van schooltijd en burgerschap.

Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC)

Zoals eerder gezegd hierboven zijn er specifieke subsidies gericht op het bestrijden van kinderarmoede in opvang en onderwijs, zoals de subsidie schoolkosten. Met deze middelen kunnen scholen tussenkomen bij schoolkosten van kwetsbare leerlingen (bv. voor (warme) maaltijden, opvang, menstruatiemateriaal, uitstappen, enzovoort).

Federatie Wallonië-Brussel

Er valt vooruitgang te benadrukken in het raam van de hervormingen die voortvloeien uit het Pact voor uitmuntendheid in het onderwijs. De vorderingen spelen in op meerdere doelstellingen van de Europese Kindgarantie:

- **De financiële en niet-financiële belemmeringen voor deelname aan voor- en vroegschoolse educatie en opvang, onderwijs en schoolgerelateerde activiteiten in kaart brengen en aanpakken (doelstelling 1.1):** Het decreet van 14 maart 2019 heeft een beperking ingesteld voor de kosten die van leerlingen in het kleuteronderwijs gevraagd mogen worden en bijkomende middelen toegekend aan de scholen. Deze maatregel geldt voor kleuterklassen sinds de start van het schooljaar 2021-2022 en is bij de start van het schooljaar in 2023 uitgebreid tot het 1ste en 2de leerjaar basisonderwijs.
- **Kinderen die het risico lopen hun school of opleiding voortijdig te verlaten of dat al gedaan hebben, opnieuw erbij trekken via onder meer gepersonaliseerde begeleiding en nauwere samenwerking met gezinnen (doelstelling 1.3):** Een globaal plan ter bestrijding van schoolverzuim en schoolmoeheid loopt intussen. De beleidsnota werd door de regering goedgekeurd; het opstellen van het decreet is bijna afgerond; de goedkeuringsprocedure zou in het eerste semester van 2024 van start moeten gaan.

- **Leerondersteuning bieden aan kinderen met leerproblemen om hun taal-, cognitieve en onderwijsachterstand te compenseren (doelstelling 1.4):** In het kader van de onthaalklassen voor anderstalige nieuwkomers (DASPA) zijn er sinds 2012 bijkomende middelen voor scholen die leerlingen van deze categorie opvangen. In 2019 is daar de voorziening "Frans als onderwijstaal" (FLA) bijgekomen. DASPA en FLA worden gemonitord.
- **Maatregelen nemen ter ondersteuning van inclusief onderwijs en ter voorkoming van gescheiden klassen in de voor- en vroegschoolse educatie en opvang en in het onderwijs (doelstelling 1.6):** Het decreet van 2017 waarborgt het recht op redelijke aanpassingen voor leerlingen met bijzondere behoeften in het regulier onderwijs. Er zijn 48 territoriale clusters in het leven geroepen om middelen te bundelen en kinderen met bijzondere behoeften te ondersteunen. Daarnaast bestaan er 26 klassen en vestigingen met inclusiviteit als expliciet doel.
- **Een kader ontwikkelen voor samenwerking om inclusief onderwijs te ondersteunen, in naschoolse opvang te voorzien, mogelijkheden te bieden om deel te nemen aan sport-, vrijetijds- en culturele activiteiten (doelstelling 1.13):** Cultureel en artistiek educatieparcours (PECA) geïntegreerd in het gemeenschappelijk pakket voor de leerlingen van de 1ste kleuterklas tot het einde van het secundair. Oprichting van gebiedsgebonden platformen om de dialoog tussen scholen en culturele en artistieke actoren te versterken.

3.3. Een gezonde maaltijd elke schooldag

Volgens Eurostat is het percentage kinderen onder de 16 jaar AROPE die geen toegang hebben tot vlees, kip of vis (of een vegetarische variant) 10.5 % in vergelijking met 1.1% die niet tot die groep behoren. Wanneer men dan kijkt naar het percentage van kinderen die geen toegang hebben tot vers fruit en groenten ten minste eenmaal per dag, dan is dit percentage van kinderen onder de 16 jaar AROPE 3.8 %, terwijl de percentage kinderen die niet tot deze groep behoren op 0.8%. Het EU gemiddelde van kinderen AROPE ligt hier op 7.5%.

Wallonië

Op 19 november 2020 keurde de regering de toekenning van een subsidie van 420.450 euro goed voor het Collectif Développement Cantines Durables om een proefproject te realiseren met het oog op het verdelen van evenwichtige, duurzame en kosteloze tussendoortjes in scholen met gedifferentieerde pedagogische omkadering. Ondanks de toenmalige gezondheidssituatie konden dankzij dit project in de schooljaren 2020-2021 en 2021-2022 aan 5.000 leerlingen 320.000 porties soep worden uitgedeeld. Hetzelfde collectief werd op 15 september 2022 door de Waalse regering geselecteerd in het kader van de projectoproep voor de schooljaren 2022-2023 en 2023-2024. Het jaarbudget van 1.000.000 euro dat voor elk van de twee schooljaren is uitgetrokken in het kader van maatregel 3.4 van het Waals plan voor armoedebestrijding, moet het mogelijk maken 1.200.000 à 1.600.000 gratis porties soep aan te bieden in basisscholen met gedifferentieerde pedagogische omkadering.

Federatie Wallonië-Brussel

Op 2 oktober 2023 keurde het parlement van de FWB een ontwerpdecreet goed om te voorzien in een gratis gezonde maaltijdservice in basisonderwijsinstellingen met gedifferentieerde omkadering en een gemiddelde sociaaleconomische index tussen 1 en 5.⁸

3.4. Gezondheidszorg

Wanneer we verder kijken naar het EU monitoring framework, wordt er hier gekeken naar het percentage van kinderen AROPE onder de 16 jaar die in 'heel goede' gezondheid verkeren. In België is dit 71.7 procent, wat hoger ligt dan het Europese gemiddelde van 62.7%. Net zoals bij de meerderheid van EU-lidstaten, is het percentage kinderen AROPE onder de 16 jaar die onvervulde behoeften aan medisch onderzoek of medische behandeling hebben hoger dan kinderen die niet tot de AROPE groep behoren. In België gaat dit cijfer tot 5.4%, wat net onder het EU-gemiddelde van 5.7% ligt. Wanneer men kijkt naar de gratis/volledig gesubsidieerde toegang tot regelmatige gezondheidscontroles voor alle kinderen/kinderen in een laag-inkomen op leeftijd, dan wordt er bij de postnatale, eerste jaren en schooljaren wel algemene gezondheidscontroles, hoor-en oogcontroles voorzien, maar geen check-up van de tanden. Het kindersterftecijfer per 1000 geboortes ligt lager dan het EU-gemiddelde van 3.2, met een kindersterftecijfer van 2.9 per 1000 geboortes in België.

Federaal

Het RIZIV biedt verschillende verminderingen van de kosten voor gezondheidszorg voor kinderen en bevordert de toegang tot zorg voor de meest achtergestelde gezinnen.

Fedasil hanteert in zijn opvangcentra eveneens een aantal maatregelen voor mensen die bescherming zoeken.

Details over deze maatregelen staan in bijlage.

Vlaanderen

In Vlaanderen bestaat op dit vlak reeds een uitgebreid en structureel aanbod van kwaliteitsvolle (preventieve) gezinsondersteuning, ongeacht de sociaaleconomische status van de gezinnen waar ze opgroeien. Tijdens de schoolloopbaan kunnen kinderen en ouders gratis terecht bij de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB), waar aandacht is voor zowel de leerprestaties als de mentale ontwikkeling van de kinderen en jongeren. Vanuit signalen van een groeiende problematiek van mentaal onwelzijn bij jongeren, wordt hierop in Vlaanderen systematisch meer ingezet. In 2023 werd een afsprakenkader uitgewerkt rond bijkomende investeringen en de verknoping van federale en Vlaamse acties m.b.t. een psychologisch zorgaanbod voor kinderen en jongeren in de eerste lijn (met onder meer de inzet van psychologisch zorgaanbod in OverKophuizen). Daarnaast is er in 2024 een beleid ter uitbreiding naar een OverKophuis in elke eerstelijnszone.

Digitale werelden en sociale media brengen heel wat uitdagingen en risico's met zich mee. In opdracht van de minister van Jeugd werd SAFEHAVEN gelanceerd, een in co-creatie met jongeren ontwikkeld platform dat de nadruk legt op toestemming (consent) en waarbij jongeren leren hoe ze (als omstaander) gepast kunnen omgaan met genderidentiteit en reageren op grensoverschrijdend gedrag.

⁸ De gemiddelde sociaaleconomische index van de scholen varieert van 1 tot 20 (in 4 lagen: 1-5; 6-10; 11-15; 16-20). Scholen met een gemiddelde sociaaleconomische index tussen 1 en 5 hebben dus een sociaaleconomisch meer achtergestelde schoolbevolking en ontvangen bijkomende middelen op grond van het decreet van 30 april 2009 houdende organisatie van een gedifferentieerde omkadering

In het kader van de eerste 1000 dagen dient zwangerschapsopvolging zowel opvolging op vlak van gezondheid als welzijn te omvatten met bijzondere aandacht voor specifieke kwetsbaarheden. Born in Belgium Professionals is een digitale tool om deze psychosociale kwetsbaarheden bij de zwangere vrouw en haar gezin in kaart te brengen. De tool is een federaal initiatief dat vanaf 2022 verder uitgerold wordt in Vlaanderen. Het project Overhoop is gericht op een ondersteuningsaanbod voor de eerstelijnszones ter sensibilisering, preventie en aanpak van negatieve ervaringen in de kindertijd (ACE) en het mogelijke ontwikkelingstrauma dat daaruit voort kan komen.

Voor een gepaste aanpak van de gevolgen van corona(maatregelen) op kinderen en jongeren wordt enerzijds de impact van maatregelen in kaart gebracht en anderzijds wordt wetenschappelijk de link onderzocht tussen corona, welbevinden en openbare ruimte.

Om tegemoet te komen aan de grotere hulpvraag na corona zijn extra middelen voorzien voor de CLB's. Ook werd er geïnvesteerd in CLBch@t en werd bijkomend budget voorzien voor het uitbouwen van een digitaal platform. Vanaf schooljaar 2023-2024 is er 7.562.000 euro extra structureel werkingsbudget voorzien om in te zetten op het psychisch en sociaal functioneren van leerlingen en vroegtijdig schoolverlaten en 1.000.000 euro extra structureel werkingsbudget voorzien voor digitalisering CLB.

Voor gezinnen met complexe problematieken werden in Vlaanderen proefprojecten opgezet om te werken met lokale gezinscoaches. Deze gezinscoaches zorgen voor een meer integrale begeleiding en ondersteuning van deze zeer kwetsbare gezinnen. Op basis van wetenschappelijk onderzoek wordt werk gemaakt van een Vlaams kader voor deze methodiek.

Wallonië

De Associations de Santé Intégrée (ASI) zijn versterkt via de integratie van nieuwe zorgverleners. Voor het eerste luik is een budget van 1.600.000 euro uitgetrokken om 53 ASI's in staat te stellen halftijds een maatschappelijk werker in dienst te nemen.

Het project "Jeune avant tout" is een transversaal experiment dat sinds augustus 2019 op basis van een meerjarenovereenkomst wordt getest en dat multisectorale zorg biedt voor jongeren met complexe profielen. De overeenkomst werd verlengd voor een tweede periode van 3 jaar, tot augustus 2024. Negen diensten, verspreid over heel Wallonië, nemen deel aan dit door AVIQ gefinancierde programma.

Wat de toegankelijkheid van diensten voor kansarme groepen betreft, heeft Wallonië sinds 2022 een programma voor gezondheidsbevordering, inclusief preventie. 74 operatoren hebben een erkenning gekregen voor 5 jaar en stellen hun gecoördineerde actieplannen op in overeenstemming met een of meer pijlers van het programma.

Zo heeft de eerste pijler als algemeen doel te zorgen voor gezonde voeding en lichaamsbeweging. Een ander voorbeeld komt van medische huizen die naar hun patiënten toe activiteiten ontwikkelen om gezonde en duurzame voeding te bevorderen.

Brussel

Franse Gemeenschapscommissie (COCOF)

De door de Franse Gemeenschapscommissie erkende medische centra bieden eerstelijnsgezondheidszorg en gemeenschapsgezondheidszorg aan de Brusselaars. Sinds 2022 werden 4 nieuwe medische centra erkend, wat het totaal op 54 brengt. De Franse Gemeenschapscommissie financiert 1,5 voltijdse equivalenten voor het onthaal en de gemeenschapsgezondheidszorg, alsook de werkings- en opleidingskosten van het erkende kader. Daarnaast krijgen 22 medische huizen sinds 2022 een subsidie voor ½ VTE MW. In 2023 zal deze subsidie 755.304 euro bedragen.

Op het gebied van geestelijke gezondheid steunt de regering het werk van het Platform voor overleg over geestelijke gezondheid, Bru-Stars, de 107 netwerken en de Ligue bruxelloise francophone de santé mentale. Ze zorgt voor de coördinatie van deze mechanismen met alle ambulante diensten in Brussel. In overleg met de sector en de GGC werkt de regering aan de versterking van de mobiele crisis- en langdurige zorgteams voor kinderen, adolescenten en volwassenen, en aan de uitbreiding van het institutionele aanbod voor intensieve zorg (dubbele diagnose, gerechtelijke observatie, internering, enz.) voor zowel volwassenen als kinderen, het organiseren van opleidings- en sensibiliseringsinitiatieven voor huisartsen, het versterken van de psychologische begeleiding van familieleden, het versterken van initiatieven voor ambulante zorg, zo dicht mogelijk bij de leefomgeving van de patiënt, het versterken van het overleg met alle actoren die betrokken zijn bij de ontwikkeling van de federale "107"-hervorming, 107-projecten koppelen aan gemeenschapsprojecten, werken aan sociale ongelijkheden in gezondheid met bijzondere aandacht voor specifieke groepen (drugsverslaafden, armen, gehandicapten, ouderen), steun garanderen aan het Brusselse steunpunt dat verantwoordelijk is voor de begeleiding van seksuele delinquenten en multidisciplinair en participatief overleg aanmoedigen om aan alle behoeften van patiënten te voldoen.

In 2020 hebben een tiental door de COCOF erkende teams voor kinderen en jongeren in de geestelijke gezondheidszorg een uitbreiding van hun structureel kader gekregen voor een totaalbedrag van meer dan 700.000 euro. Daarnaast is er een reeks projecten specifiek gericht op deze doelgroep, die samenwerken met scholen en in open milieus van de jeugdzorg. Deze projecten maken deel uit van outreach-, gemeenschaps- en sectoroverschrijdende initiatieven. In totaal zijn er ongeveer tien initiatieven, met een waarde van meer dan 500.000 euro. In 2024 werden 14 diensten voor geestelijke gezondheidszorg erkend voor een multidisciplinair team dat actief is in de zorg voor kinderen en jongeren. Deze teams bieden ten minste kinderpsychiatrische, psychologische en sociale diensten.

De coördinatie van het preventiebeleid, met prioriteit voor het screening- en vaccinatiebeleid, wordt nagestreefd door de oprichting van één enkel punt in Brussel, gericht op een betere integratie van het screeningbeleid tussen de COCOF en de GGC en de interoperabiliteit van de vaccinatiedatabanken van de gemeenschappen.

De bevoegdheid voor personen met een handicap is een inclusiebeleid dat essentiële maatregelen en projecten voor de Brusselaars omvat. De Franse Gemeenschapscommissie wil in de eerste plaats de integratie van personen met een handicap in de samenleving bevorderen. Dit inclusiebeleid is een transversale doelstelling die door alle ministers wordt gedeeld en die tot uiting komt in de uitvoering van het decreet "handistreaming" dat op 15 juni 2017 in werking is getreden. Het doel is om op alle

beleidsniveaus en in heel Brussel een verandering te bewerkstelligen in de manier waarop mensen met een handicap worden bekeken, om hen beter te integreren in het tot nu toe gevoerde beleid.

De COCOF versterkt dit jaar ook aanzienlijk zijn begeleidende diensten, met een extra toekenning van 847.054 euro. Het doel is om mensen aangepaste, flexibelere en gepersonaliseerde hulp te bieden en zo een alternatief te bieden voor een leven in een instelling.

Actie: Goedkeuring van decreten tot uitvoering van het decreet Inclusie over de opvang en huisvesting van personen met een handicap.

Sinds de goedkeuring van het nationaal actieplan zijn er verschillende decreten goedgekeurd over de hervorming van de opvang- en huisvestingssector, waaronder een hervorming van de erkenningsnormen om erkende centra aan te moedigen meer mensen met een grote zorgbehoefte op te nemen (dit betreft 'CHA', 'CHE', 'CJA' en dagcentra voor kinderen die niet naar school gaan (CJNES)). Twee uitvoeringsbesluiten betreffende centra voor dagactiviteiten en aangepaste collectieve huisvesting werden goedgekeurd op 8 februari 2024. Ze treden in werking op 1 juli 2024. Sommige maatregelen worden echter al sinds 1/09/2023 gefinancierd door een decreet rond facultatieve subsidies.

Het meerderheidsakkoord van het college van de COCOF voorziet nog steeds in de goedkeuring van een decreet over de omvorming van het 'CJES' in 'SIASE' (services d'inclusion d'accueil scolaire et extrascolaire).

Subsidie door de COCOF van een inclusief kinderdagverblijf

In 2022 heeft 'Service Phare' de vzw La Court'Echelle, gevestigd in Sint-Agatha-Berchem, gesubsidieerd om een kinderopvangcentrum voor jonge kinderen in het Brussels Gewest in te voeren en te beheren, met bijzondere aandacht voor sociale integratie en de inclusie van kinderen met een handicap

De kinderverzorgsters van dit kinderdagverblijf organiseren activiteiten om kinderen te helpen zich sociaal te ontwikkelen en fysieke, lichamelijke en intellectuele vaardigheden te verwerven. Op dezelfde manier zullen bepaalde activiteiten kinderen in staat stellen om hun motorische vaardigheden en verschillende vormen van expressie te ontwikkelen: muzikaliteit of mondelinge expressie voor kinderen met het syndroom van Down bijvoorbeeld, terwijl kinderen met een gehoorbeperking andere vormen van creativiteit zullen ontwikkelen.

Wat de werkingsmodaliteiten betreft, wil het kinderdagverblijf graag een netwerk van ondersteunend personeel ontwikkelen (professionals handicap, ONE, enz.). Het multidisciplinaire team van dit kinderdagverblijf wordt voortdurend bijgeschoold door ONE en andere verenigingen.

In februari 2024 had het kinderdagverblijf een capaciteit van 21 plaatsen. Er werden 17 kinderen daadwerkelijk opgevangen. Van deze 17 kinderen hebben er 3 het syndroom van Down.

Vlaamse gemeenschapscommissie (VGC)

VGC zorgt ervoor dat, binnen de bevoegdheden, via verschillende acties kwetsbare kinderen toegang hebben tot gezondheidszorg.

Via de verduurzaming van het VGC-beleid krijgen organisaties die zich inzetten voor de zorg en het hulpaanbod van kinderen en jongeren structurele financiering. Dit wordt nog verder versterkt door steun via tijdelijke en gerichte projecten.

Een centrale rol is onder andere weggelegd voor Huizen van het Kind en scholen. Het nieuwe subsidiereglement van de VGC ondersteunt een versterkte medische opvolging en vaccinatie van de

allerjongste kinderen (0-3 jaar) in de consultatiebureaus, dankzij een structurele financiering voor ankerpunten en fysieke locaties. Oudere kinderen worden via de aan scholen verbonden Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB's) medisch opgevolgd en gevaccineerd. Vernieuwend aanbod dat gesteund wordt door de VGC werkt bijvoorbeeld rond mentaal welzijn bij leerlingen uit het 1^e en 2^e middelbaar via een samenwerking tussen kinderpsychiatrie en onderwijs.

Logo Brussel tot slot, werkt vanuit de VGC rond preventie en gezondheidspromotie bij Brusselaars. Naast onder andere thema's als mentale gezondheid, beweging en mondgezondheid, is er specifieke aandacht voor gezonde voeding. Op die manier wordt er ook gewerkt aan preventie en de doelstelling om alle kinderen toegang te geven tot gezonde voeding.

Duitstalige gemeenschap

De maatregelen die in het nationale actieplan voor deze pijler worden genoemd, zijn in werking en zijn bedoeld om effectieve, gratis toegang tot kwaliteitszorg te bieden.

3.5. Gezonde voeding

Zoals hierboven aangegeven is het belangrijk om te verwijzen naar de cijfers van Eurostat die aangeven dat er wel degelijk verschillen zijn in het percentage kinderen onder de 16 jaar AROPE in vergelijking met de kinderen niet-ARPE die toegang hebben tot vlees, kip, vis (of een vegetarische variant) en vers fruit en groenten.

Vlaanderen

Naast de initiatieven in een schoolcontext (zie hoger), is er aandacht voor de beschikbaarheid van gezonde voeding voor kinderen en jongeren in het kader van de Vlaamse Voedselstrategie. Zo wordt in SD 1 (Gezonde en duurzame voedingspatronen als gezamenlijke missie), maar vooral in SD 3 (Voedselongelijkheid bestrijden) deze problematiek aangehaald. Bij de lancering van de voedselstrategie werden een aantal hefboomacties (deals) aangekondigd. Brood(doo)snodig, een initiatief van Enchanté vzw, kreeg een extra subsidie om indirect de toegang van kinderen en jongeren tot voldoende gezonde voeding te verbeteren.

Wallonië

De voedselhulp is opgevoerd in de vorm van projectoproepen die onder andere bestemd zijn voor sociale kruideniers en sociale restaurants, voor een totaalbedrag van 17.245.564 euro. Deze projectoproepen komen vooral kinderen ten goede.

Wallonië erkent en subsidieert eveneens de projecten van sociale kruideniers en sociale restaurants en ziet erop toe dat de verschillende diensten, instellingen of operatoren, zowel de erkende als de gesubsidieerde, hun taken van openbare dienstverlening vervullen met naleving van de wettelijke voorschriften. Momenteel zijn er 66 operatoren uit de private en publieke sector erkend en zij genieten jaarlijks een gereglementeerde forfaitaire subsidie.

Tot slot hebben sommige lokale overheden eveneens bijkomende betoelaging kunnen genieten om de steun voor voedselhulp op te trekken via de uitvoering van hun plannen voor sociale cohesie uit te voeren.

Brussel

Vlaamse gemeenschapscommissie (VGC)

Zoals hierboven gesteld is er specifieke aandacht voor gezonde voeding. Op die manier wordt er gewerkt aan preventie en de doelstelling om alle kinderen toegang te geven tot gezonde voeding.

Federatie Wallonië-Brussel

De diëtistendienst van het ONE draagt bij aan het uitwerken van een evenwichtige voeding voor kinderen in het basisonderwijs. De herziening van de referentiebestekken voor de verbetering van schoolmaaltijden voor kinderen van drie tot achttien jaar is afgerond.

Duitstalige gemeenschap

De in het nationale actieplan genoemde maatregelen worden voortgezet om te zorgen voor effectieve toegang tot voldoende en gezonde voeding, met name door de distributie van fruit, groenten en melk op school door de gemeenschap.

3.6. Adequate huisvesting

Net zoals andere EU-lidstaten, is het percentage kinderen AROPE onder de 18 jaar die in een huishouden wonen met overmatige woonlasten, veel hoger dan kinderen niet AROPE. In België ligt dit percentage op 18.6% in vergelijking met de groep niet-ARPE dat op 1.1% ligt. Het percentage kinderen AROPE dat leeft in een huishouden dat het huis niet op een adequate manier kan warm houden ligt met 18.3% hoger dan het percentage niet-ARPE 3.2%, maar wel onder het EU-gemiddelde van 24.4%. Volgens cijfers van Eurostat dat dateert van 2022, is het aantal kinderen AROPE dat in een overbevolkt huishouden leeft 39.3%. Dit is hoger dan het aandeel kinderen niet-ARPE, namelijk 6.3%.

Federaal

De acties Housing First en Winteropvang, in detail besproken in bijlage hebben, doordat ze mikken op het grote publiek, ook invloed op kinderen in kansarme gezinnen.

Vlaanderen

Uit een extrapolatie in 2023 van lokale tellingen dak- en thuisloosheid blijkt dat een derde van de geschatte 20.000 dak- en thuislozen in het Vlaamse Gewest minderjarig zijn. Naast de uitvoering van de acties in het actieplan ter voorkoming en bestrijding van dak- en thuisloosheid 2020-2024, ontwikkelt Vlaanderen momenteel een programma "Housing First for Youth" gericht op jongeren die dreigen in een langdurige situatie van dak- en thuisloosheid te belanden.

Om gezinnen te ondersteunen op het vlak van de hoge energiekosten, zijn voor diverse bestaande ondersteunende maatregelen de toekenningsvoorwaarden gewijzigd van statuten naar inkomens waarbij rekening gehouden wordt met het aantal kinderen ten laste.

Met het oog op een efficiëntere werking en een verbeterde dienstverlening werd de sector van de sociale huisvesting in Vlaanderen de afgelopen jaren gereorganiseerd. Aansluitend bij deze reorganisatie werd een nieuw eengemaakt toewijzingsmodel voor de sociale huurwoningen goedgekeurd. Om de druk op de volledige woonmarkt te verlichten, wil Vlaanderen het aanbod aan sociale en betaalbare private huurwoningen verhogen. Dit toewijzingsmodel maakt versnelde toewijzingen en gerichte toewijzing aan specifieke doelgroepen zoals ouderen, jongeren personen en handicap, dak- en thuislozen,... mogelijk. Private initiatiefnemers en woonmaatschappijen zullen via een subsidie financieel worden gemotiveerd om woonprojecten met sociale en geconventioneerde huurwoningen te realiseren. Om gemeenten te stimuleren om noodwoningen op hun grondgebied te realiseren wordt jaarlijks een projectoproep voor lokale besturen gelanceerd, waarbij de Vlaamse overheid 50% van de kosten voor haar rekening neemt.

Wallonië

Bij 25 Waalse gemeenten loopt een geactualiseerd permanent huisvestingsplan 2022-2025 voor bewoners van kampeer- en caravanterreinen (hulp bij herhuisvesting met voorrang voor gezinnen, zoeken naar duurzame oplossingen).

Daarnaast hanteert Wallonië vanaf 2023 een toelage van 125 euro per maand voor huishoudens die wachten op een "woning van openbaar nut". Dit bedrag wordt verhoogd met 20 euro per kind ten laste. Deze bijstand kan echter niet hoger zijn dan 185 euro per maand. Bijna 3.000 dossiers zijn of worden al behandeld, en de helft van deze dossiers had betrekking op gezinnen met kinderen.

Wallonië beschikt over een eigen observatorium voor dakloosheid (OWSA), dat sinds begin 2023 volledig operationeel is. Een oproep voor projecten ten belope van 34.150.000 euro met als thema proefexperimenten om tot grondgebieden zonder daklozen te komen zal verschillende operatoren in staat stellen een huisvestingsaanbod voor deze doelgroepen te ontwikkelen. Bij het opzetten van de projecten is begeleiding mogelijk voor bijzonder kwetsbare groepen (vrouwen, gezinnen, jongeren, enz.).

Ook het Housing First programma kreeg versterking en kon worden uitgerold in landelijke en half-landelijke gebieden. In 2023 is 2.557.895,85 toegekend via dit programma, terwijl een bijkomende 2.000.000 euro via een projectoproep de verwerving van vastgoed heeft kunnen ondersteunen.

Binnen datzelfde programma Housing First werd, om het opsporen van woningen mogelijk te maken, 500.000 euro vrijgemaakt om daarvoor iemand aan te werven binnen 9 sociale steunpunten en 4 organisaties ter bevordering van huisvesting.

Brussel

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC)

Naast haar rol als observatorium van dakloosheid werkt Bruss'help samen met de actoren op het terrein om de praktijken voor het vinden en toewijzen van stabiele huisvesting te harmoniseren. Bruss'help coördineert de implementatie, monitoring en evaluatie van huisvestings- en transitdiensten, waaronder collectieve huisvesting, sociale diensten in hotels, voorzieningen Housing First en tijdelijke huisvesting. In deze context volgt Bruss'help duurzame herhuisvestings- en reïntegratieprojecten op en fungeert het als schakel tussen de overheden, die herhuisvestingsprojecten ondersteunen en financieren, en de partners op het terrein, die herhuisvestingsprojecten opzetten en uitvoeren op initiatief van politici en de sector.

Bovendien heeft de GGC steun verleend aan de toename van het aantal "Housing First"-operatoren, dat nu 7 bedraagt (tegenover 4 tot 2022), en aan de financiering van de uitbreiding van hun capaciteit wat het aantal woningen betreft, die in 2024 286 zal bedragen, voor een totaalbudget van 3 831 795,37 euro in 2024. Deze operatoren bieden onderdak aan daklozen, vooral gezinnen met kinderen.

Tegelijkertijd heeft de GGC de toename van het aantal thuisbegeleidingsdiensten (van 10 naar 11) en de versterking van hun ondersteuningscapaciteit (gemiddeld 920 dossiers tegen 2024) ondersteund.

Dankzij de ondersteuning die in het kader van deze huisbezoeken wordt geboden, kunnen daklozen, alleen, met twee of in gezelschap van een of meer kinderen, psychosociale ondersteuning genieten die is afgestemd op elke gezinssituatie. Het doel van deze activiteit is om deze volwassenen en kinderen te helpen thuis te blijven wonen en te voorkomen dat ze dakloos worden, door ze actief te integreren in de maatschappij. Daarnaast was een van de werven in het kader van het PUL (Plan Urgence Logement) 2020-2024 gericht op het "Waarborgen van het recht op huisvesting" door het creëren van opvanghuizen voor specifieke groepen, waaronder een opvanghuis voor 14 LGBTQIA+-jongeren die dakloos zijn en/of uit hun gezinssituatie zijn gestapt en een opvanghuis met 19 plaatsen voor alleenstaande vrouwen of vrouwen met kinderen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld of geweld binnen het gezin.

Er werden verschillende herhuisvestingsprojecten ontwikkeld in het Brusselse Gewest, in samenwerking met SVK, OVM of via particuliere verhuurders. Sommige van deze projecten zijn gericht op jongeren, in het bijzonder het project Kot Autonome Provisoire, dat tot doel heeft dakloze jongeren tussen 16 en 25 jaar te huisvesten en de nodige voorwaarden te creëren voor educatieve en psychosociale ondersteuning om hen te helpen een maximale onafhankelijkheid te bereiken.

De mensen die in deze accommodatie worden gehuisvest, krijgen psychosociale steun van met name Housing First-operatoren en thuisbegeleidingscentra om hun emancipatie en autonomie te bevorderen en hun re-integratie op de lange termijn in de particuliere of publieke huurmarkt.

Brussel is een regio die zwaar getroffen wordt door een kwetsbare bevolking in een onwettige situatie, in het bijzonder alleenstaande migrantenvrouwen en/of vrouwen met kinderen. Er wordt financiële steun verleend aan collectieve huisvestingsprojecten die zelf beheerd worden en waarover onderhandeld werd en die de herhuisvesting van deze specifieke groep mensen mogelijk maken. Een principeakkoord biedt een kader voor deze projecten en bepaalt de richtlijnen volgens welke ze kunnen worden ondersteund en vergemakkelijkt (doelgroep, overeenkomsten voor tijdelijke bewoning, samenwerking met het OCMW, ondersteuning door een operator op het terrein, enz.).

Sinds 2021 zijn meer dan 1.500 mensen die in kwetsbare omstandigheden leven (mannen, vrouwen en twee- of eenoudergezinnen) opnieuw gehuisvest.

Tot slot keurde de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2023 in eerste lezing een ontwerpdecreet goed tot wijziging van het kader van SVK, dat voortaan voorziet in de toekenning van een extra subsidie naargelang het profiel van de huurder: de premie wordt verdubbeld voor daklozen, personen met mentale gezondheidsproblemen en/of verslaving, niet-begeleide minderjarigen en minderjarigen in een autonome situatie.

Duitstalige gemeenschap

De maatregelen die in het nationale actieplan voor deze pijler worden genoemd, worden doorgevoerd om effectieve toegang tot adequate huisvesting te garanderen.

Bijkomende maatregelen:

- **Het huisvestingsdecreet** (tot wijziging van de Waalse Code voor duurzame huisvesting) is momenteel in verwerking. De doelstelling van het decreet is de algemene socio-integratieve situatie van de bevolking en gezinnen te verbeteren (de bevolking moet taalcursussen volgen, zich inschrijven bij het arbeidsbureau, enz).
- **Sociale steun in het kader van overheidshuisvesting** wordt ingevoerd en is een van de belangrijkste veranderingen.

4. Indicatoren, doelstellingen en monitoring

Gezien dat dit tussentijdse rapport zich bevindt in het laatste jaar van de legislatuur in België, zullen er geen bijkomende doelstellingen worden opgesteld bij de implementatie van de aanbeveling.

Zoals hierboven aangehaald werden er op verschillende niveaus budgetten vrijgemaakt om de doelstelling te halen om 93.000 kinderen met een risico op armoede uit deze situatie te halen tegen 2030.

Het werd meermaals in de seminaries geopperd dat monitoring en evaluatie aan de hand van indicatoren een uitdaging blijkt te zijn, en een lacune waar ze hopen meer op te kunnen werken.

Naast de 'EU benchmarking framework on childcare and support to children', is men op federaal niveau bezig om in een eerste fase administratieve data die beschikbaar zijn op verschillende niveaus te verzamelen. Deze oproep werd gestart met het idee dat er vaak op Europees niveau wordt geopperd dat er veel administratieve data op niveau van de lidstaten minder goed gekend zijn. Hierbij werd specifieke input gevraagd aan de aanspreekpunten van de deelstaten binnen de Kindgarantie, alsook aan de federale ambtenaren binnen de verschillende diensten.

Tot nu toe verkreeg de Kindgarantiecoördinator inzicht in de administratieve data beschikbaar over de verschillende categorieën doelgroepen (kinderen met een handicap, dakloze kinderen, kinderen met geestelijke gezondheidsproblemen, ...) van deze verschillende deelstaten:

- Vlaanderen
- Wallonië
- Franstalige gemeenschap (Federatie Wallonië-Brussel)
- Duitstalige gemeenschap

Op federaal niveau kreeg de Kindgarantiecoördinator al respons van:

- Fedasil: hebben administratieve data over onder andere kinderen met een handicap, kinderen met een migratieachtergrond, kinderen met geestelijke gezondheidsproblemen, ...
- RIZIV: hebben administratieve data over onder andere kinderen met een handicap, kinderen met geestelijke gezondheidsproblemen, ...
- Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid: hebben administratieve data over onder andere kinderen met een handicap
- FOD Pensioenen: hebben administratieve data over onder andere de burgerlijke status van personen met kinderen ten laste

Deze data zijn momentopnames: de personen vulden de data in op een specifiek tijdstip. Dit kan ons wel helpen om mogelijkere wijs tot een aanzet van nulmeting te komen, waarbij we deze cijfers kunnen gebruiken om te vergelijken met cijfers die in de toekomst zullen verzameld worden en beschikbaar komen. Bij deze oefening krijgen we een overzicht van de beschikbaarheid van de data, de betreffende tijdsperiode en frequentie van verzameling.

Het is zo dat er verschillende nieuwe actiepunten zijn voorgesteld tijdens de seminaries die niet zijn opgenomen binnen het actieplan. Indien er een verandering in het actieplan zou plaatsvinden, moet wel worden beslist door de verschillende bevoegde overheden.

Op het niveau van Brussel wordt gewerkt aan het vergemakkelijken van het verzamelen en delen van gegevens voor elke doelgroep, met name in het kader van de rapportage aan het Comité van Genève, dat verantwoordelijk is voor het toezicht op de naleving van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Er werd een dialoog opgestart tussen de kabinetten die betrokken zijn bij de verschillende materies in verband met kinderrechten om:

- een netwerk van contactpunten te creëren in de Brusselse administraties en kabinetten;
- en een coördinator kinderrechten in Brussel aan te stellen die verantwoordelijk is voor het invoeren en activeren van het netwerk.

5. Financiering

Federaal

In het kader van de Kindgarantie zijn twee projectoproepen gelanceerd om kinderarmoede te bestrijden: de eerste (armoedebestrijding in het kader van de Kindgarantie) voor een totaalbudget van 2.174.933,76 euro over een periode van 2 jaar, de tweede (in samenwerking met de Nationale Loterij) voor een budget van 3.000.000 euro.

Andere eenmalige toelagen zijn toegekend: een eerste, voor een totaal van 125.000.000 euro, in het kader van de COVID-19-crisis, een andere in het kader van geestelijke gezondheid voor 3.000.000 euro over een periode van 3 jaar.

Daarnaast verleent de federale overheid een terugkerende toelage, gericht op participatie en maatschappelijke activering, die in het bijzonder gebruikt wordt om kosten te dekken die gericht zijn op het verhogen van de maatschappelijke participatie van kinderen (psychologische ondersteuning, educatieve ondersteuning, paramedische ondersteuning, deelname aan sociale programma's, enz.). In 2021 bedroeg ze 18.551.129 euro. Dit bedrag is wel niet exclusief alleen voor kinderarmoede.

Wat de fondsen van de Europese Unie betreft, gaat het deels om voedselhulpbudgetten in het kader van het Europees Fonds voor hulp aan de meest behoeftigen. Daarmee konden boven op de luiers die al zijn genoemd in het Nationaal Actieplan 2021, specifiek voor kinderen bestemde shampoo, tandpasta en tandenborstels gefinancierd worden. De totale budgetten stegen van 23.000.000 euro in 2021 tot 33.414.000 euro in 2024. Dit bedrag is wel niet exclusief alleen voor kinderarmoede.

Tot slot zijn er grootschaliger huisvestingsacties opgezet die indirect hun invloed hebben op kinderen. Er is 9.000.000 euro toegekend voor het project Housing First en 4.050.000 euro voor het winteropvangprogramma (voor een duur van 3 jaar). Dit bedrag is wel niet exclusief alleen voor kinderarmoede.

Meer informatie is te vinden in de bijlage.⁹

Vlaanderen

Heel wat regulier beleid gericht op kinderen in nood is ingebed in organisaties die zich ook richten op kinderen niet in nood of op de gezinnen waartoe deze kinderen behoren. Het is dan ook niet mogelijk om exact af te bakenen hoeveel middelen exact uitgetrokken worden voor de hulp- en dienstverlening aan kinderen in nood.

Over de recente bijkomende investering van 270 miljoen euro voor kinderopvanginitiatieven werd hierboven reeds gerapporteerd. In de uitrol van de OverKophuizen werd 4,8 miljoen vanuit de Vlaamse Relance (1,6 miljoen gedurende 3 jaar) geïnvesteerd en wordt vanaf 1 januari 2024 een recurrent bedrag van 4,5 miljoen euro voorzien.

Daarnaast maakte de Vlaamse regering 8 miljoen euro extra vrij voor de strijd tegen kinderarmoede waarmee zowel in preventieve gezinsondersteuning als in lokale bondgenotennetwerken werd geïnvesteerd.

⁹ Bijlage: pagina 3-6

Voor het versterken van mentaal welbevinden bij kinderen en jongeren werden en worden er vanuit onderwijs verschillende initiatieven ondersteund. Naast een structurele versterking van afgerond 8.5 miljoen euro/jaar, werden ook vanuit het relanceplan bijkomende projectmatige middelen ingezet. De belangrijkste zijn: : een financiële investering in de CLB-sector, het ondersteunen van de applicatie Appwel (PXL Hogeschool), het opschalen van CLBch@t, ...

Ook over de investeringen via de projectoproepen in noodwoningen werd hierboven reeds gerapporteerd.

Wallonië

In totaal werd 543,8 miljoen euro uitgetrokken om het Waals plan voor armoedebestrijding uit te voeren. Wat het actieplan voor kinderrechten betreft, worden de kosten van elk van de maatregelen gedragen door elk van de bevoegde ministers.

Duitstalige gemeenschap

De overheid van de Duitstalige Gemeenschap steunt projecten die armoede en sociale exclusie bestrijden en/of de integratie van de bevolking bevorderen. Verenigingen en openbare instellingen kunnen genieten van een jaarlijkse financiering voor speciale, lokale, participatieve, transorganisatorische en innovatieve projecten.

6. Geleerde lessen en verdere ontwikkeling

Uit de seminaries kwamen verschillende uiteenlopende conclusies die ons op weg helpen naar mogelijke werkpunten, uitdagingen, en oplossingen. Deze conclusies kunnen worden gelezen als geleerde lessen, toekomstige werkpunten, en meer. Door deze conclusies samen te overlopen op het slotevenement op 18 december, was het makkelijker om samen te identificeren wat de toekomstige uitdagingen zullen zijn. Een overzicht van alle conclusies zijn in bijlage te vinden.

De aanbevelingen die uit het slotevenement van 18 december vloeiden, zijn een eerste stap om duidelijke werkpunten aan te duiden die de ECG Coördinator kan meegeven in een memoranda voor de toekomstige coördinerende regering en Minister. Het is wel belangrijk om te noteren dat uit de oefening van verschillende seminaries een belangrijke werkgroep is overgehouden, die zal instaan voor de verdere opvolging van de implementatie van de Europese Kindgarantie. Een belangrijke les was dus het belang van coördinatie en communicatie in het licht van een succesvolle implementatie van de Kindgarantie in België.

Na een eerste cartografie oefening met administratieve data binnen de verschillende overheden, tracht het federale niveau dit te gebruiken als een eerste stap om makkelijker de implementatie van de Europese Kindgarantie te monitoren, boven op het bestaande EU benchmarking framework.

Op politiek niveau kan er worden besloten om meer kwantificeerbare targets vast te leggen voor de verdere opvolging binnen de volgende regeerperiode, want een belangrijke geleerde les dat vaker voorkwam in de seminaries is dat hier wel nood aan is.

Het Belgisch voorzitterschap in 2024 zal een cruciaal platform geven aan belanghebbenden van de Europese Kindgarantie, om het belang van de Kindgarantie te benadrukken en samen de uitdagingen van implementatie bespreekbaar te maken en kennis uit te wisselen.

Op het bevoegdheidsniveau van de Federatie Wallonië-Brussel zal het, om de toegankelijkheid van de opvang voor jonge kinderen verder te verbeteren, nodig zijn om verdere vooruitgang te boeken in de samenwerking met de gewestelijke overheden die belast zijn met de infrastructuur en om de steun aan projectontwikkelaars te versterken. Ook de vooruitgang op het vlak van personeelsstatuut en opleiding moet worden voortgezet.

In het onderwijs is een van de geïdentificeerde uitdagingen (met betrekking tot doelstelling 1.1 van het NAP) om door te gaan met de geleidelijke toename van gratis onderwijs in de andere jaren van het basiscurriculum en om het denkproces voor de jaren na het basiscurriculum te ontwikkelen, evenals het verdiepen van de analyse van de kosten van voorzieningen en activiteiten, met het oog op het analyseren van de impact op de vermindering van de ongelijkheid in het onderwijs (toegankelijkheid, enz.).

De evaluatie en voorbereiding van de volgende transversale plannen van de FWB (voorgesteld in de contextsectie) zal ook de gelegenheid bieden om bepaalde prioriteiten en acties in verband met de Europese Kindgarantie te herdefiniëren.

Op Waals niveau zullen zowel het Waalse armoedebestrijdingsplan als het actieplan inzake kinderrechten geëvalueerd worden en de aanbevelingen zullen gebruikt worden als input voor deze twee plannen in de volgende legislatuur, 2024-2029. Er zal op worden toegezien dat de acties van deze plannen voldoen aan de prioriteiten die de Kindgarantie formuleert.

Meer specifiek in Vlaanderen is een belangrijke geleerde les dat het van belang is om de verschillende beleidsplannen op de verschillende beleidsniveaus op elkaar af te stemmen, maar ook om de participatie van kwetsbare groepen goed te kunnen organiseren. Participatietrajecten voor kwetsbare doelgroepen zelf, in dit geval kinderen in nood, zijn in dit kader zonder meer essentieel, maar vragen voldoende tijd om dit goed te doen en gebeuren beter gecoördineerd. Ondanks deze moeilijkheden is het (kinder)armoederisico in Vlaanderen de afgelopen jaren gedaald. Dit bewijst dat beleid vanuit verschillende overheden het verschil kan maken voor mensen in armoede. Anderzijds zijn er indicaties dat de vraag naar noodhulp is toegenomen. Bovendien stellen we vast dat bijvoorbeeld voor mentaal welzijn de groep kinderen en jongeren die kwetsbaar zijn en hulp vragen is toegenomen. Dit zijn bijkomende uitdagingen waar we het hoofd aan moeten bieden en waar ook bijkomende initiatieven zijn opgezet. Desondanks blijven de uitdagingen groot.

Op het niveau van de Duitstalige gemeenschap: zoals reeds vermeld, bevat het Nationaal Actieplan meer een inventaris van bestaande maatregelen en maatregelen die momenteel worden gepland. De thematische seminars die over de vier pijlers van het Nationaal Actieplan werden georganiseerd, boden de gelegenheid om van gedachten te wisselen en conclusies te trekken die in de toekomst zullen worden gebruikt om het Nationaal Actieplan uit te voeren.

7. Conclusies

Om zoals toegezegd het aantal kinderen dat in armoede dreigt te vervallen met 93.000 te verminderen in het kader van de Europese Kindgarantie, wenst België nadruk te leggen op het belang van een multidimensionale, integrale en gecoördineerde aanpak om kinderarmoede doeltreffend te bestrijden.

De complexiteit van de Belgische instellingen vormt in dat opzicht evenwel een bijzondere uitdaging. De thema's waar de Europese Kindgarantie op slaat, vallen in België immers onder de bevoegdheid van meerdere overheidsniveaus: de federale staat, de gewesten en de gemeenschappen.

Elk overheidsniveau is weliswaar binnen het kader van zijn bevoegdheden blijven doorgaan met het merendeel van de lopende acties en is met nieuwe acties begonnen, maar het Belgisch engagement vergt niettemin een ambitieus engagement van alle politieke beslissers in het kader van een nauwe dialoog met alle belanghebbenden.

In zijn rol als coördinator van de Europese Kindgarantie heeft het federale niveau zich daarom in een eerste fase toegespitst op het belang van de oprichting van een plaats voor uitwisseling tussen de verschillende overheidsniveaus over de problematiek van de strijd tegen kinderarmoede in het kader van de Europese Kindgarantie. De voorbereiding van het Belgisch voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie, waarin deze thematiek wordt vermeld als een van de vier prioriteiten van de minister, hebben het werk ook een extra impuls gegeven. Zo zijn er thematische seminars georganiseerd waaraan meer bepaald werd deelgenomen door politieke vertegenwoordigers, deskundigen, vertegenwoordigers van burgerverenigingen en academici. Dankzij deze bijeenkomsten konden de belangrijkste actoren worden samengebracht en kon men starten met een gecoördineerde follow-up van de uitvoering van het plan en met het opstellen van gemeenschappelijke richtsnoeren voor de bestrijding van kinderarmoede.

Toch blijft waakzaamheid geboden om ervoor te zorgen dat de inspanningen na afloop van het voorzitterschap doorgaan.

Voor wat daarna komt zal de aandacht in het bijzonder gaan naar het verzamelen van administratieve gegevens die tot nu toe te gering zijn en te sterk verspreid over de verschillende overheidsniveaus. De doelstelling wordt alle bestaande informatie samen te brengen om te kunnen beschikken over een totaalbeeld van alle acties en de impact ervan op het hele grondgebied. De contactpersonen in elk van de gefedereerde entiteiten zijn aangesproken om het verzamelen van deze gegevens mogelijk te maken en het in kaart brengen van de informatie is reeds gestart. Dankzij deze kaart wordt het gemakkelijker om de doelgroep en de impact van de verschillende activiteiten te monitoren.

Daarnaast wenst België zijn voordeel te doen met de dynamiek die de tot nu toe georganiseerde seminars hebben weten te genereren, en een plaats voor regelmatige uitwisseling in stand te houden tussen de vele experts, politieke vertegenwoordigers, vertegenwoordigers van civiele organisaties en academici die aan deze bijeenkomsten hebben deelgenomen, om een nauwe dialoog mogelijk te maken met het oog op het formuleren van werkbare gezamenlijke aanbevelingen en om de implementatie van complementaire acties binnen elk overheidsniveau mogelijk te maken. Met dit werk aan de aanbevelingen kon al worden gestart tijdens het afsluitende seminar eind 2023, waardoor reeds de aandacht is gevestigd op een aantal uitdagingen en mogelijke oplossingen, die als

uitgangspunt kunnen dienen voor de voortzetting van deze werkgroepen, met als doel uitgebreidere en concretere aanbevelingen te formuleren.